

probléma az Univerzum globális szerkezete, zártágának kérdései – szakaszosság vagy végtelenség, valamint az élettartam. A kötet *regényírói* állásfoglalása az, hogy az Univerzum a kérdéseire a Bibliában leírt *kódolt* üzenetek rejtik a választ és a „megfejtés” folyamata alkotja a regény eseménytörténetét.

A szerző nagy érdeme, hogy megtalálta azokat a „regényírói” eszközöket, amelyekkel az olvasó leláncolható (feltéve, hogy nem riad vissza az említett tudományos gondolatok fejtegetésétől). E sorok írójának éppen az tűnt fel, hogy milyen csodálatosan „gazdaságos” a szerző eljárása miközben írja regényét és

fejtegeti e kényes kérdéseket, milyen mesteri fokon szakítja meg a gondolatmenetet a nehezebbnek tűnő kérdések során, hogy az eseménytörténetben tovább tudjon lépni. Vagy talán éppen emiatt oly sikeres a regényírásban, emiatt sikerülnek a mesemondás fortélyai úgy, hogy a titkosírás megfejtésének külsődleges körülményei adják a történet, a megfejtés izgalmas lendületét?

Külön gratulálunk a fordítónak, *Nagy Viktóriának* a lendületes – és tudományos szempontból problémamentes – magyar szöveghez.

Abonyi Iván

HÍREK – ESEMÉNYEK

HÍREK ITTHONRÓL

In memoriam Pintér Ferenc, 1933–2011

A szűkszavú hír, amely szerint 2011. július 7-én váratlanul elhunyt *Pintér Ferenc* kollégánk, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Fizika Tanszékének volt vezetője, mindnyájunkat megrázott.

Felvidék (Vágfarkasd) szülötte volt. Gyermekéveit ott töltötte. A II. világháborút követő kitelepítések során került Magyarországra, Nagybánhegyesre. A történelem viharai és a nélkülözések edzette ifjú kitűnően végezte tanulmányait. Diplomát szerzett a Szegedi Egyetemen, majd tudományos fokozatot a moszkvai Lomonoszov Egyetemen.

A Kísérleti Fizikai Tanszéken kezdte oktatói és kutatói munkáját. Számos diákja, tanítványa örzi szabatos előadásainak hangulatát. Szívós, türelmes, kitartó kísérletező munkára nevelte diplomamunkát készítő hallgatóit.

Kutatómunkája az optika, ezen belül a lézerfizika témaköréhez kapcsolódott. Alapító tagja volt a szegedi lézeres iskolának, tevékeny részt vállalt az első festéklézerek létrehozásában és továbbfejlesztésében. Alapos spektroszkópiái tudása lehetővé tette, hogy kutatásait a lézerfény-anyag kölcsönhatás területére is kiterjessze. Kollégái, tanítványai mint alapos, megfontolt kutatót és szívós, kitartó kísérletezőt ismerték meg.

Oktatómunkájában mérce volt precizitása és alaposága. A mindennapi tanítás mellett jutott ideje és energiája arra is, hogy jegyzeteket és tudományos népszerűsítő cikkeket írjon változatos témákban.

Szakmai-közéleti tevékenységet az ELFT Csongrád megyei csoportjában végzett. Több cikluson volt a társulat megyei vezetőségének tagja, illetve elnöke. Szívügye volt a tehetségek felkarolása, nemcsak Szegeden. Számos ELFT-verseny kitűzésében, szervezésében és lebonyolításában vett részt.

Kitartóan ragaszkodott az általa jónak vélt értékrendhez. Szorgalmas, elkötelezett, példamutató tevékenysége zsinórmérték volt a Tanszék kollegái számára is.

1983-ban vette át a JGYPK Fizika Tanszéke vezetését, ahol eredményesen irányította és továbbfejlesztette azt a nagyszerű tantárgy-pedagógiai munkát, ami megbecsülést, elismertséget adott a Tanszéknek. Számos hazai és nemzetközi kooperációban készült tudományos cikke, könyve jelent meg, elsősorban az optika, atomfizika és anyagtudomány területén. Leendő tanár tanítványai az elkötelezett pedagógust, a hivatását magas színvonalon gyakorló szakembert látták benne.

Munkájához nagy segítségére volt a meleg, támogató családi háttér, felesége, gyermekei és unokái. 1998-ban egy súlyos műtét után vonult aktív nyugalomba, de továbbra is részt vett a Tanszék szakmai életében, jelen volt minden összeövetelünkön. Számíthattunk rá.

Vándorútja véget ért. Kérésének megfelelően hamvait – szülőfalujában – örökre elnyelte a Vág folyó, de emléke bennünk és sokakban örökké él.

*Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Általános és Környezetfizikai Tanszék*

Lámpás a múltból, út a jövő felé... – Szalay Sándorra emlékeztünk

2011. október 7-én a Nyíregyházi Evangélikus Kosuth Lajos Gimnázium 205 éves falai közt harmadik alkalommal adóztunk iskolánk volt diákja, *Szalay Sándor* emlékének.

2009-ben, születésének századik évfordulóján szereztünk tudomást arról, hogy az intézmény az ország egyik jeles, jelentős és hűséges természettudósának, valamint édesapjának adott otthont a tudós ifjúkorában. A centenáriumi megemlékezést követően kötelességünknek érezzük, hogy örökségünkhöz méltó, a hagyatékot ápoló utódokként évente egy napot a természettudomány magasabb szintű művelésére fordítsuk, ezzel pedig iskolánk volt diákja előtt tisztelegjünk.

E napon az iskola dísztermében a reggeli órától előadások zajlottak, a délelőtti órákban iskolánk diákjai szélesítették társaik ismereteit, mélyítették tudásukat.

Fél kilenctől hallhattunk Szalay Sándor életéről, családjáról, és ifjú előadónk segítségével kicsit közelebb került a hallgatóság a tudóshoz és az emberhez egyaránt. Az emlékezést követően az *Atommag évének* jegyében az atom felépítéséről, a mag megismerésének folyamatáról, átalakulásáról folytak az előadások.

Meséltek a diákok a csillagokban zajló folyamatokról, a CERN-ben folyó kísérletekről, de tájékoztattak bennünket az év tragikus fukushimai eseményeiről is.

Az aktualitások jegyében igyekeztünk az előadások témáját meghatározni, ezért került napirendre a 2011. év első felében „felébredt” Nap, és a napkitörések folyamata, ciklusa, élő és elektronikai rendszerekre kifejtett hatásai.

Az év első őszi hónapjában földre érkező műhold adta az aktualitását annak, hogy tájékoztassuk diákjainkat a Naprendszerben történő kutatási programok egy részéről is.

A tanulók által tartott előadások 10-20 perces időintervallumokat öleltek fel (*1. ábra*).

11 órától meghívott vendégek szélesítették a hallgatóság ismereteit, tették érdekessé a fizika és a természettudomány megismerésének folyamatát: a diákok előadást hallhattak a debreceni ATOMKI PhD

1. ábra. Diák-előadás.

2. ábra. Angyal Anikó: Kicsi a por, de erős.

hallgatója, *Angyal Anikó* tolmácsolásában (*2. ábra*) a levegőben lévő aeroszolok és egyéb szennyeződések vizsgálatáról, a mért adatok elemzéséről, annak életünkre vonatkoztatott jelentőségéről.

12 órától *Tófalusi Péter*, egykori kollégánk tartott kísérletekkel tarkított előadást, amelyen a kísérletek elvégzése mellett a jelenségek magyarázatára is buzdította a közönséget, és maga is értelmezte az egyes folyamatokat.

Ezt követte a három évvel ezelőtt felállított emléktábla koszorúzása. Az emléktáblánál *Kovách Ádám*, iskolánk volt diákja, a debreceni ATOMKI munkatársa tartott ünnepi beszédet (*3. ábra*). Jelentős mértékben köszönhetjük neki azt, hogy immár harmadik alkalommal adózhattunk Szalay Sándor emlékének: ő minden rendezvényünkre ellátogat, tanácsaival segítségünkre van, az emlékezést pedig meghittebbé teszi.

3. ábra. Kovách Ádám emlékbeszédet tart a Szalay-táblánál.

A koszorúzást követően az iskola dísztermében a „nagyok” vették át a főszerepet: a 2012/2013 tanévtől a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumban terveink szerint megkezdődik az első fizika orientációjú osztály oktatása. Ezen alkalommal általános iskolai tanárok és érdeklődő diákok számára fórumot szerveztünk. A délutáni eseményen iskolánk igazgatója, *Tar Jánosné* beszámolt a tervezett osztály indításáról, vázolta a tanítási időegység és a tananyag feldolgozási módjának változásával kapcsolatos terveinket. Az új osztály indításával új utak, kihívások felé fordul gimnáziumunk. Ez a lépés a természettudomány felé egyben lehetőség arra, hogy méltók lehessünk múltunkhoz is.

Természetesen arról sem feledkeztünk meg, hogy az iskola befejezését követő utat is megmutassuk az érdeklődőknek: a délutáni előadók között köszöntöttük *Hadházy Tibort*, aki a Nyíregyházi Főiskola fizika tanszékét képviselte, és nem utolsó sorban egykor maga is iskolánk tanulója volt. Az ő beszámolójában a tárgy oktatásának jövője, lehetőségei bontakozhattak ki előttünk. A Nyíregyházi Főiskola rektorhelyettese, *Kovács Zoltán* is elfogadta a meghívásunkat, és fantasztikus előadást tartott első matematikai élményeivel kapcsolatban a legismertebb irracionális szám vizsgálatáról (4. ábra). Mindemellett természetesen beszélt a Nyíregyházi Főiskolán rendelkezésre álló lehetőségekről, buzdítva a diákokat arra, hogy már a középiskolai tanulmányok alatt is kapcsolódjanak be a főiskolán folyó tudományos kutatásokba.

A Debreceni Egyetem szintén két előadóval tette gazdagabbá programunkat: *Csige István Földünk gyilkos lehelete* címmel a hallgatóság széles körének nyújtott előadásával maradandó élményt, miközben képletes, elemi szinten is érthető módon ismertetett meg mindannyiunkat a barlangok titkaival.

Egry Sándor a diákok későbbi jövőjére fókuszálva a természettudományt „kicsit is” jól értő és művelő végzett hallgatók lehetőségeiről mesélt a díszterem közönségének. Természetesen tőle is kaptunk emellett tudományos fejtegetést.

Az előadások lezajlottak, de a nap eseményei még nem értek véget. Délután 4 órától iskolánk néhány,

4. ábra. Hadházy Tibor és Kovács Zoltán délutáni előadók.

előző években végzett tanulója látogatott el hozzánk. A látogatás egyik fő célja az volt, hogy kialakítsunk egy „Kossuthos segítő-kéz” kapcsolatrendszert a felsőoktatási intézményekben tanuló volt Kossuthos diákok és az intézmény falait elhagyni készülő végzős diákok között. E kapcsolat lehetőséget adna arra, hogy tanácstalan diákjaink olyan információkhoz jussanak egykori tanulóink révén, ami által lehetőségük lesz megfontolt döntést hozni továbbtanulásukról. Ugyanakkor fontosnak tartjuk, hogy az iskolánkból éppen elinduló, néha bizonytalan, tájékozatlan, rutintalan „kis golyót” a felsőoktatás falai közt ismerős, valóban segítő kezek vegyék körül.

A megjelent diákok örültek a kezdeményezésnek és szívesen vállalták az alapító tagok szerepét. Természetesen az új kapcsolat megalapítása mellett kellemes és hasznos beszélgetést is folytathattunk a jelen és a közelmúlt eseményeivel, valamint a jövőre vonatkozó tervekkel kapcsolatban is.

Eltelt a megemlékezés napja. A résztvevők hasznosnak, kellemesnek, tanulságosnak értékelték azt. Munkatársammal, *Tóth Diánával*, valamint az iskola vezetőivel együtt már a jövőre vonatkozó terveket szőjük... mert a jelenünk akkor lesz igazán teljes, ha ápoljuk a múltunkat és mellette tervezzük a jövőnk építését is.

Leitner Lászlóné

Atommag Centenárium Eme 2011 pályázat eredményhirdetése

A Magyar Nukleáris Társaság által meghirdetett *Atommag Centenárium Eme 2011* pályázatra a regisztrált iskolák közül kilenc nyújtott be pályázatot. A Kuratórium tagjai először egymástól függetlenül értékelték, rangsorolták a beérkezett anyagokat. Figyelembe vették az év során szűrőpróbaszerűen meglátogatott rendezvényeken szerzett tapasztalatokat is. A külön-külön történő véleményezést követő egyeztetés során a Kuratórium egységes véleményt alakított ki.

Ennek alapján a Magyar Nukleáris Társaság által felajánlott, és a pályázatban is meghirdetett három díjat a következő iskolák nyerték:

MNT I. díj (500 eFt): *Boronkay György Műszaki Középsiskola és Gimnázium, Vác* (valamennyi kuratóriumi tag az első díjra javasolta)

MNT II. díj (300 eFt): *Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium*

MNT III. díj (250 eFt): *Hunyadi János Gimnázium, Csorna*

A *SIF Alapítvány* (System International Foundation) felajánlott két, egyenként 250 eFt-os *különdíjat*. Ezeket a következő iskolák kapják:

Széchenyi István Gimnázium Dunaújváros

Szent László Általános Művelődési Központ Baja

A Kuratórium megállapította, hogy minden, pályázatot beadó iskola nagyon értékes és nagy munkát végzett, és ezért jutalmat érdemelne. Azt javasolta az Magyar Nukleáris Társaság elnökének, hogy tegye lehetővé a fennmaradó négy iskola díjazását is. Az MNT elnöke úgy döntött, hogy a Társaság a pályázatban kiírt III. díj mértékét 200 eFt-ról 250 eFt-ra emeli, és különdíjat ajánl fel a többi, pályázatot beadott iskolának.

Ennek alapján az *MNT különdíjait* (50 eFt) a következő iskolák kapják (névsorban):

Energetikai Szakközépiskola, Paks

Petőfi Sándor Gimnázium, Budapest

SEK Budapest, Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium,

Vajda János Gimnázium, Keszthely

Valamennyi díjazottnak a Kuratórium és a magam nevében őszintén gratulálok.

A díjak átadására, és az első három helyezett – egyenként 20 perces – előadására a Magyar Nukleáris Társaság Ünnepi Közgyűlésén (2011. december 1., 13 óra) kerül sor.

Az MNT Ünnepi Közgyűlésének helye: Magyar Vilamos Művek székház, Budapest, III. Szentendrei út 207–209.

Az Ünnepi Közgyűlésre valamennyi, pályázatot benyújtó iskola delegációját meghívjuk. A delegációkban tanárok és diákok is lehetnek.

Sükösd Csaba, a Kuratórium elnöke

Lovas István köszöntése

Lovas István fizikust, az MTA rendes tagját köszöntötték 80. születésnapja alkalmából 2011. október 24-én az MTA Atommagkutató Intézetében. Lovas István a magyar fizika, különösen az elméleti magfizika

Pálkás József köszönti Lovas Istvánt.

kiemelkedő alakja. Budapesten, Debrecenben, külföldi intézményekben kifejtett gazdag tudományos kutató és oktató tevékenységében a debreceni kötődés fontos megnyilvánulása volt, hogy 1986-tól 1992-ig a Kossuth Lajos Tudományegyetem (ma: Debreceni Egyetem) elméleti fizikai tanszékének vezetője volt. Az ünneplésre összegyűlt munkatársak, tanítványok köszöntései és előadásai lehetőséget adtak tevékenysége néhány fontos elemének felidézésére. Köszöntőt mondott *Pálkás József*, az MTA elnöke, *Sólyom Jenő*, az MTA Fizikai Tudományok Osztályának elnöke, *Sailer Kornél*, a DE TTK dékánja, *Bitskey István*, az MTA DAB elnöke, *Trócsányi Zoltán*, a DE professzora és *Bondor Károly*, a Nagyváradai Egyetem

professzora. A következő előadások hangzottak el: *Végh László* (Atomki, Elméleti Fizikai Osztály): *Lovas István, a tanár*; *Wolf György* (RMKI, Elméleti Fizikai Főosztály): *Lovas István és az anizotropia a nehézion-ütközésekben*; *Kovács Tamás György* (PTE, Elméleti Fizikai Tanszék): *Anderson-lokalizáció kvark-gluon plazmában*; *Nagy Sándor* (DE, Elméleti Fizikai Tanszék): *Infravörös fixpont és korrelációs hossz a skalártérelméletben*; *Bíró Tamás Sándor* (RMKI, Elméleti Fizikai Főosztály): *Lovas István és az Acta Physica Hungarica*. Ezután állófogadásra került sor, ahol pohárköszöntőt mondott *Dombrádi Zoltán*

Lovas István az ünneplők soraiban.

(Atomki) és *Szőkefalvi-Nagy Zoltán* (RMKI). Lovas István megköszönte a jókívánságokat, és arról is megemlékezett, hogy pályája kezdetén munkatársa volt az Atomkinak is *Szalay Sándor* alapító igazgató vezetése alatt.

Máté Zoltán, MTA Atomki

Szerkesztőség: 1121 Budapest, Konkoly Thege Miklós út 29–33., 31. épület, II. emelet, 315. szoba, Eötvös Loránd Fizikai Társulat. Telefon/fax: (1) 201-8682

A Társulat Internet honlapja <http://www.elft.hu>, e-postacíme: mail.elft@gmail.com

Kiadja az Eötvös Loránd Fizikai Társulat, felelős: Szatmáry Zoltán főszerkesztő.

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. A szerzőknek tiszteletpéldányt küldünk.

Nyomdai előkészítés: Kármán Tamás, nyomdai munkálatok: OOK-PRESS Kft., felelős vezető: Szatmáry Attila ügyvezető igazgató.

Terjeszti az Eötvös Loránd Fizikai Társulat, előfizethető a Társulatnál vagy postautalványon a 10200830-32310274-00000000 számú egy számlán.

Megjelenik havonta, egyes szám ára: 800.- Ft + postaköltség.

HU ISSN 0015–3257 (nyomtatott) és HU ISSN 1588–0540 (online)